

Ольга АНТИМИС

кандидат медичних наук,
доцент кафедри анатомії людини,
Івано-Франківський національний
медичний університет
<https://orcid.org/0000-0001-6040-8137>

Уляна ДУТЧАК

кандидат медичних наук,
доцент кафедри анатомії людини,
Івано-Франківський національний
медичний університет
<https://orcid.org/0000-0002-3715-5650>

Василь МІСЬКІВ

кандидат медичних наук,
доцент кафедри анатомії людини,
Івано-Франківський національний
медичний університет
<https://orcid.org/0000-0002-3924-1544>

Назар САГАН

кандидат медичних наук,
доцент кафедри патологічної фізіології,
Івано-Франківський національний
медичний університет
<https://orcid.org/0000-0002-5472-195X>

Ключові слова: студентський анатомічний гурток, професійна медична освіта, організаційна робота.

УДК 61+378+378.147
DOI 10.32782/NPU-VOU.2024.1(92).15

**МЕТОДОЛОГІЧНІ
ОСНОВИ
ДІЯЛЬНОСТІ
АНАТОМІЧНОГО
СТУДЕНТСЬКОГО
НАУКОВОГО
ГУРТКА**

© Антимис О., Дутчак У., Міськів В., Саган Н., 2024

У цій роботі проаналізовано і досліджено роботу студентського наукового гуртка при кафедрі анатомії людини відповідно до зростаючих вимог на фоні євроінтеграції та основних традицій вищої медичної освіти. У зв'язку з цим студентський науковий гурток не тільки відіграє важливу роль у формуванні професійної домінанти, а і є потужним виховним фактором, який закладає основи етики та деонтології професійної лікарської діяльності. У статті проаналізовано різні види дослідницької роботи студентів, виконуючи яку студенти намагаються вирішити проблеми своєї професійної галузі, в даному випадку – медицини, та розглянуто методологічні підходи до наукових досліджень. Наведено актуальні науково-дослідницькі компетенції, яких набувають студенти під час роботи у науковому гуртку (інформаційно-комунікативні, методологічні, теоретичні, емпіричні).

На сучасному етапі, з розвитком євроінтеграційних процесів, система освіти переживає серйозні структурні зміни. Відбувається інтенсивне її реформування, розробляються та впроваджуються нові проекти, розширюються інноваційні процеси. У світлі цих змін стає очевидною потреба сфери освіти у діяльних, творчо мислячих людях, здатних самостійно висувати та вирішувати різноманітні завдання у нестандартних умовах. У зв'язку з цим особлива увага повинна бути приділена проблемі підвищення якості підготовки студентів до вирішення дослідницьких завдань. Формування вищими медичними навчальними закладами нових освітніх програм, які відповідають вимогам державних освітніх стандартів, ґрунтується на компетентнісному підході до викладання теоретичних та клінічних дисциплін. Незалежно від часу та епохи, держава, як основний замовник фахівців із вищою медичною освітою, хотіла бачити у випускниках медичних вузів грамотних (знаючих), які володіють цілим набором практичних навичок, фахівців, котрі в силу гуманістичного складу свого характеру, в основі якого лежить співчуття та бажання полегшити біль пацієнта, могли виконувати свої професійні обов'язки. У цьому є наступність всіх основних традицій вищої медичної освіти. Сьогодні в структурі вищої професійної медичної освіти велику частку займає позааудиторна самостійна робота студентів, як обов'язкова (підготовка до занять, виконання домашніх завдань тощо), так і необов'язкова [1]. Необов'язкова самостійна робота переважно орієнтована на студентів, які опановують дисципліну не на базовому, а на підвищеному рівні, чіє бажання вчитися має чітку позитивну мотивацію. Обидві форми мають свої позитивні та негативні сторони. Слабкою стороною необов'язкової позааудиторної самостійної роботи студентів є труднощі у здійсненні контролю, надання більшої самостійності студентам, яка має на увазі, що кафедральним колективам доводиться працювати з професійно орієнтованими та професійно

мотивованими студентами. Хоча, як свідчить досвід, на 1-2 курсі, коли викладається дисципліна «Анатомія людини», таких студентів не дуже багато. У зв'язку з цим студентський науковий гурток не тільки відіграє важливу роль у формуванні професійної домінанти та організації позааудиторної самостійної роботи студентів, а і є потужним виховним фактором, який закладає основи етики та деонтології професійної лікарської діяльності.

Одним з етапів професійного зростання є організація і робота студентського наукового гуртка [2]. Студентський науковий гурток в університеті – це організаційне формування на кафедрі, яке утворене студентами факультетів університету, основною метою якого є відбір найбільш талановитих, здібних, організованих, схильних до науково-дослідницької роботи студентів. Також студентський науковий гурток розвиває у студентів здатність до систематичної самостійної роботи, оволодіння методикою наукового дослідження та виконання власних досліджень, логічне мислення, формує професійно значимі особистісні аспекти.

Щорічно близько 150-160 студентів подають заявку на участь у засіданнях наукового гуртка з анатомії, однак лише 30 студентів стають активними учасниками. У рамках роботи студентського наукового гуртка з анатомії проводяться близько 10 засідань членів гуртка. На першому засіданні визначаються наукові інтереси учасників гуртка, розробляються тематики доповідей та статей. На кожному засіданні згідно з планом роботи виступають студенти-учасники гуртка з доповідями з вибраної теми, які готують під керівництвом наукового керівника з-поміж викладачів кафедри. Так само на кожному засіданні виступають викладачі з доповідями з тем згідно з планом. Наприклад, на першому засіданні представлена доповідь «Етика наукових публікацій» та висвітлені інші теми, які пояснюють студентам правила написання наукових праць, принципи публікацій, перші етапи їхньої наукової діяльності.

Важливим етапом у роботі студентського анатомічного гуртка є дослідницька робота студента. Дослідницька робота студента – це така побудова навчального процесу, за якої студенти досліджують та намагаються вирішити проблеми своєї професійної галузі, в даному випадку – медицини. Наукова робота є важливою ланкою у підготовці конкурентоспроможного спеціаліста і повинна займати провідне місце в умовах вищої освіти [3]. Завдання вищої школи полягає в тому, щоб скоротити період адаптації студентів до навчально-дослідницької та наукової роботи. Вирішення цього завдання можливе у тому разі, якщо з перших днів перебування у вищій школі студент братиме активну участь у різноманітних формах наукової роботи, яка проводиться кафедрами, факультетами. Тут потрібне застереження: не кожен студент у вищій здатний справді щось відкрити, тому мета науково-дослідницької роботи студента освітня та розвиваюча, але з великим поглибленням у науку. На перший план виступають особисті та професійні навички, які формуються у результаті дослідницької роботи. Наприклад, вміння розбиратися з обсягом інформації, творчо підходити до вирішення завдань, критично мислити, бути допитливими і здатними самонавчатись. Це стане в нагоді і в роботі, і в житті.

Ще один результат самостійних досліджень студентів – формування довіри та поваги суспільства до наукового знання. Вищий навчальний заклад випустить у життя освічених громадян, які знають, чим займаються вчені і чому їхня робота важлива.

Основними завданнями науково-дослідницької роботи студентів є:

- розвиток особистісних та творчих здібностей студентів та самореалізація (всебічний розвиток особистості студента, формування його об'єктивної самооцінки);
- навчання методології раціонального та ефективного здобування та використання знань;

- знайомство із сучасними методами роботи з науковою літературою та інформаційними джерелами;

- набуття навичок творчої наукової та дослідницької діяльності;

- виявлення здатної молоді для подальшого навчання в аспірантурі, роботи на кафедрах та у наукових лабораторіях.

Науково-дослідницька робота студентів може бути різною. Один із її видів – оформлення **реферату** за темою дослідження. Реферат – це письмова доповідь чи аналітичний огляд, для підготовки якого автор вивчає літературу на задану тему. Студент осмислює інформацію, висловлює свою позицію, робить висновки. Реферат є суто теоретичною роботою. При цьому студенти навчаються не лише пошуку та аналізу джерел, а й акуратності у плані оформлення (реферат, як і будь-яку науково-дослідницьку роботу, оформлюють та захищають за правилами). Із цього приводу даються методичні вказівки.

Іншим видом науково-дослідницької роботи може бути написання **есе**. Це міркування студента з певного питання. Цей вид роботи теж передбачає вивчення літератури з теми, але тут вже в центрі уваги не чужа думка, а міркування автора, власні враження та думки. В есе автор самовиражається, але при цьому показує, що розібрався у темі: чітко виклав проблему, орієнтується у професійних поняттях та термінах, видає факти та цифри, надає аргументи, вміє відповісти на запитання.

Ще однією досить цікавою діяльністю студента є залучення до **проєкту**. Мета прикладного проєкту – створення продукту, який вирішує проблему у професійній галузі. Наприклад, програма, сервіс або апарат. Розробку можна запровадити у «дорослій» компанії. Мета дослідницького проєкту – докладний аналіз проблемної чи невивченої теми. Наприклад, для підготовки наукових виступів на конференціях чи прикладного проєкту.

Важливою ланкою науково-дослідницької роботи студентів є участь у **конкурсах та конференціях**. Конкурс – змагання

кількох осіб у конкретній галузі науки з метою визначення найвидатнішого конкурсанта – претендента на перемогу. Проведення конкурсів спрямоване на підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, виявлення та розвиток їхніх творчих здібностей, а також на формування кадрового потенціалу для дослідницької та науково-педагогічної діяльності.

Студентські науково-практичні конференції – справжня школа апробації набутих навичок у проведенні наукового дослідження та публічному представленні його результатів зацікавленій аудиторії. Тут навчаються аргументованому обговоренню отриманих результатів дослідження та висновків, оскільки завжди є опоненти, які мають іншу думку, що базується на даних, не використаних автором повідомлення. Саме з таких доповідей і публікацій тез починається шлях у велику науку. Змагання студентів у науково-практичних конференціях за призові місця формує у них лідерські якості, долучає до творчості щодо оформлення та подання наукового матеріалу, сприяє набуттю навичок у виробленні колегіальних рішень тощо. Особливої уваги з боку студентів та їхніх керівників заслуговує підготовка до Всеукраїнських та зарубіжних науково-практичних конференцій, делеговані для виступу доповідачі представляють не лише результати своїх наукових досліджень, а й освітньої організації, в якій вони навчаються і займаються науковою працею. У процесі наукової дискусії, у кулуарах та в особистий час студенти спілкуються з новими знайомими, що дозволяє розширювати рамки міжвузівського співробітництва.

Ще одним складником науково-дослідницької роботи студента є участь у предметній **олімпіаді**. Предметна олімпіада – змагання студентів, які вимагають від учасників демонстрації знань та навичок у межах однієї чи кількох досліджуваних дисциплін. Їх проведення спрямоване на підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, виявлення та розвиток їхніх

творчих здібностей, а також на формування кадрового потенціалу для дослідницької та науково-педагогічної діяльності.

Науково-дослідницька робота студентів проходить у кілька етапів: формулювання проблеми з теми, визначення об'єкта та предмета дослідження, постановка мети та завдань, пошук методу дослідження, побудова гіпотези. Надалі – пошук та аналіз наукової літератури з теми, пояснення понять та термінів, наповнення науково-дослідницької роботи теоретичними даними. Автор заглиблюється у тему та вивчає, що ще по ній написано. Далі – експеримент, практична частина. Створюється ситуація, у якій гіпотеза автора підтверджується чи спростовується. Наступним етапом дослідницької роботи є узагальнення та оцінка результатів, формулювання пропозицій, перспектив, прогнозів.

На кафедрі анатомії людини Івано-Франківського національного медичного університету основний науковий напрям – «Особливості патоморфогенезу деяких органів нервової та репродуктивної систем при цукровому діабеті та його корекції в умовах хронічного стресу». Тому науково-дослідницька робота студентів в основному полягає у вивченні морфофункціональних особливостей в органах нервової (спинний мозок, гіпоталамо-гіпофізарна система, мозочок) та репродуктивної (яєчники, сім'яники, матка) систем при цукровому діабеті та стресових факторах. Студенти активно беруть участь у пошуку та аналізі наукової літератури, постановці експерименту (стрептозотоніндукованого цукрового діабету та гострого і хронічного іммобілізаційного стресу). Під керівництвом викладачів проводять збір матеріалу для подальшого дослідження. Також студенти працюють у гістологічній лабораторії, освоюючи основні етапи гістологічного дослідження. У рамках роботи анатомічного студентського наукового гуртка його члени беруть участь у роботі електронно-мікроскопічної лабораторії, досліджуючи основи ультрамікроскопії органів.

У разі правильної організації науково-дослідницької роботи у гуртку студенти набувають актуальні науково-дослідницькі компетенції:

- інформаційно-комунікативні (вміння проводити пошук, аналіз інформації; вміння відтворити текст, сформувавши його у вигляді вторинного документа (план, тези, анотація, рецензія, реферат, конспект), оформити цитування та повідомлення з урахуванням наукового стилю; вміння брати участь у науковому діалозі, дискусії, самостійно здобувати знання і застосовувати їх у практичній медицині);

- методологічні (уміння визначити проблему, визначити шляхи її вирішення, вміння запропонувати провідну ідею дослідження та структуру роботи, вміння визначити об'єкт та предмет, мету та завдання, гіпотетичне припущення дослідження);

- теоретичні (аналіз та синтез, індукція та дедукція, порівняння та зіставлення, абстракція та конкретизація, класифікація та систематизація, аналогії та узагальнення, теоретичне моделювання);

- емпіричні (уміння проводити опитування, тестування, спостереження та вивчати їх дані, вміння вивчати та узагальнювати досвід, вміння організувати та провести експеримент; вміння інтерпретувати результати дослідження).

Важливим складником у роботі студентського гуртка є мотивація студента. Для формування у студентів стійкої мотивації до науково-дослідної діяльності необхідне створення умов:

- підвищення престижу вузівської науки;

- стимулювання учасників науково-дослідної діяльності;

- залучення студентів до раціоналізаторської роботи та винахідницької творчості;

- надання студентам можливості випробувати під час навчання свої сили

у вирішенні актуальних завдань з різних напрямів науки та медицини.

З боку викладача необхідні добро, увага та підтримка, без яких студент, особливо на молодших курсах, не зможе займатися «нудною наукою», якою здається майже будь-яка дисципліна на початкових стадіях її опанування. Для мотивації студентів до виконання наукової діяльності можуть бути використані моральні, матеріальні та організаційні форми. Студенти – автори кращих робіт – та їхні наукові керівники за рішенням оргкомітету конференції заохочуються дипломами, цінними подарунками, їм оголошується подяка наказом по факультету чи вишу. Роботи, відзначені нагородами конференції, рекомундуються до подання на регіональні чи всеукраїнські конкурси. За рекомендацією оргкомітетів та рішенням відповідних кафедр можливе заохочення переможців предметних олімпіад у рамках освітнього процесу з дисципліни.

З моральних методів стимулювання використовуються подяки в наказах по університету, сертифікати, грамоти, рекомендації для вступу до магістратури та аспірантури. До застосовуваних матеріальних видів стимулювання належать іменні стипендії, премії, надбавки, відрадження на закордонні заходи, включення до проектів на кшталт «Кадровий резерв університету». Як організаційні форми заохочення можна використовувати такі: включення найбільш активних студентів та молодих науковців до складу оргкомітетів конференцій та конкурсів, призначення їх старостами потоків і т. д. Таке стимулювання особливо необхідне з огляду на те, що одним із найбільш значущих напрямів у діяльності вишів є наукові розробки. Високий рівень наукових здобутків дозволяє реалізовувати їх через комерційні договори з підприємствами, що піднімає престиж вузу, його місце у загальноукраїнському рейтингу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тюття, Л.Т., Іванова, І.Б. (2009). Самостійна робота студентів в умовах інформаційного навчального середовища. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*, № 6, с. 34–66.
2. Лісецька, І.С. (2020). Роль студентського наукового гуртка в підготовці майбутніх висококваліфікованих спеціалістів. *Сучасна педіатрія*. Україна, № 2, с. 104–107. <https://doi.org/10.15574/SP.2020.106.104>
3. Повідайчик, О.С., & Повідайчик, М.М. (2017). Основні підходи до науково-дослідницької роботи студентів. *Науковий вісник Ужгородського університету. серія: «педагогіка. соціальна робота»*, № 1, с. 216–218.

REFERENCES

1. Tuptia, I.T., & Ivanova, I. B. (2009). Samostiina robota studentiv v umovakh informatsiinoho navchalnoho seredovyscha [Independent work of students in the conditions of an informational educational environment]. *Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potrebamy*, № 6. s. 34–66 [in Ukrainian].
2. Lisetska, I.S. (2020). Rol studentskoho naukovooho hurtka v pidhotovtsi maibutnikh vysokokvalifikovanykh spetsialistiv [The role of the student scientific group in the training of future highly qualified specialists]. *Suchasna pediatriia*. Ukraina, № 2. s. 104–107. <https://doi.org/10.15574/sp.2020.106.104> [in Ukrainian].
3. Povidaichyk, O.S., & Povidaichyk, M.M. (2017). Osnovni pidkhody do naukovo-doslidnytskoi roboty studentiv [Basic approaches to scientific research work of students]. *Naukovyi visnyk uzhorodskoho universytetu. seriia: «Pedagogika. sotsialna robota»*, № 1. s. 216–218 [in Ukrainian].

Olga ANTYMYS, Uliana DUTCHAK, Vasil MISKIV, Nazar SAHAN

Methodological basis of the activity of the anatomical student scientific group

This paper analyzes and researches the work of the student research group at the department of human anatomy in accordance with the growing requirements against the background of European integration and the main traditions of higher medical education. In this regard, the student scientific circle not only plays an important role in the formation of professional dominance, but is also a powerful educational factor that lays the foundations of ethics and deontology of professional medical activity. The article analyzes various types of student research work, in which students try to solve problems in their professional field, in this case medicine, and methodological approaches to scientific research are analyzed. Current research competencies acquired by students during work in a scientific group (informational and communicative, methodological, theoretical, empirical) are given.

Key words: student anatomical circle, professional medical education, organizational work.